

KARALIAUS MINDAUGO KATALIKIŠKOS LIETUVOS KARALYSTĖS SVARBA
ŠIANDIENINĖS DEMOKRATINĖS LIETUVOS ŠVIETIMUI

Lietuvos švietimo vizija

Septyni straipsniai, pagrįsti edukologijos
dėsningumais ir tyrimais apie Lietuvos švietimą

Petras Dovydas Šidagis

2023 m.

Vilniui – 700: Sausio 25-osios laiške Gediminas
sako, kad žinią apie būsimą krikštą siunčiaš
„tiek esantiems ir nesantiems, tiek
būsimiesiems“ – „tam presentibus, absentibus
quam futuris“. Taigi – ir mums.
Taigi ir mes, būsimieji, buvome jo lūkesčiuose.

VILNIUS - DIEVENIŠKĖS 2019 - 2023

IVADAS: Kas gali patenkinti mūsų dvasios troškimus?

Mes dažnai manome, kad galia, turtai, ir malonumai gali patenkinti mūsų giliausius troškimus, nors iš tiesų mūsų širdis trokšta ne ko kito, o meilės (Dr. Henry Cloud ir Dr. John Townsend). Meilę, kurios mes trokštame pasauliui parodė Jėzus Kristus. Santykiyje su Kristumi, kuris mums prieš 2000 metų parodė Dievo meilę, sąlygojo visos Vakarų civilizacijos atsiradimą. Šiandien per Gerąją Naujieną sprendžiasi ir mūsų asmeninis, ir mūsų šalies likimas. Prieš tai buvusi Europoje Graikijos kultūra negalėjo to duoti. Pradžią dabartinei didžiai Vakarų civilizacijai, apėmusiai visą pasaulį, davė Kristaus Geroji Naujiena. Todėl šiandieninėje Vakarų kultūroje atsisakymas Kristaus mūsų civilizaciją gražina 2000 su viršum metų atgal į praeitį. Europa be Kristaus jau yra tapusi „nuskinda gėlė“ be savo šaknų: nors matome, jog ji šiandien dar žydi, bet rytoj jau vysta ir džiūsta. Be šaknų augalas negali gyvuoti, nes šios „gėlės“ šaknys yra Geroji Naujiena. Sokratas ir kiti graikų filosofai, palyginus su Kristaus atnešta Vakarų civilizacija, yra tik „tušti dūžtantys indai“, nes juose nėra dieviškos meilės, kurios trokšta žmogus. Protas be širdies nėra civilizacijos išmintis.

Jau XIX a. filosofas mąstytojas Tocqueville* pastebėjo, kad pati demokratinė visuomenė pati iš savęs negali išspręsti žmonių dvasinio ugdymo problemų. Todėl demokratija negali būti be religijos. Kitaip demokratija, išnaudojus visus dvasinius resursus, paveldėtus iš praeities, taptų nauja vergove, kur į pirmą vietą iškeliamas materializmas ir kūno malonumai. Tačiau svarbiausi žmogaus gyvenimo aspektai -- dvasiniai. Žmogus, skirtingai nuo kitų gyvių žemėje sprendžia dvasinius dalykus, pavyzdžiui, gyvenimo prasmės klausimą. Per išugdytą dvasią pasireiškia tokios žmogaus asmens sielos gėrio ir grožio vaisiai kaip gerumas, gailestingumas, meilė, ištikimybė... Tai ugdo žmonių tarpusavio bendravimas. Individualizmas uždaro atskirą asmenį į kiautą, atriboja jį nuo bendruomenės, todėl žaloja, pakerta žmonių dvasią. Demokratija be dvasios iškreipia meilės supratimą ir padaro ją instinktu. Ši santvarka be Bažnyčios nežino, kaip žmogaus dvasinį gyvenimą kelti. Savaimė šis gyvenimas nekyla, todėl demokratija gali griauti ir naikinti žmogaus dvasią, atbukinti visuomenę. Tai gali baigtis pilietinės visuomenės moraliniu išsigimimu ir pačių piliečių degradacija. Be gero žmogaus negali būti ir geros santvarkos. Demokratija nedraudžia, bet ir neskatina. Būtina suvaldyti ir drausminti mintis. Demokratijos žmogaus dvasios nuosmukį gali įveikti tik Bažnyčia per šeimą, visuomenės ugdymą. Todėl demokratinėje visuomenėje valstybės švietimas privalo būti atviras Bažnyčios teikiamam religiniam žmogaus dvasios ugdymui.

* Sueina 1 metai, kai 2022 m. sausio mėn. 21 d. "Katalikų medijų centro" kanale prof. dr. Alvydas Jokubaitis vedė paskaitą „Kodėl demokratijos laikais sunku ugdyti žmonių dvasinį gyvenimą?“ (Šiluvos deklaraciją apmąstant). Vaizdo įrašo URL: <https://www.youtube.com/watch?v=aZ3uOxLtWD4>

Su kuo palyginti mūsų padėtį edukologijoje? Esame lyg vargšai, sėdintys ant savo brangenybių maišo

Pakalbėkime apie šių dienų švietimą. Deja, be teisingo švietimo, kaip tauta ir kaip valstybė, mes judame tarsi į prarają. Mūsų tautai gresia fizinis išnykimas dėl emigracijos ir mažo gimstamumo, o žmonių savižudybės Lietuvoje užima pirmą vietą Europoje. Tad, kodėl pasisakau už edukologijos klasikus: Komenskį, Šalkauskį, Maceiną, kitus mūsų piliečius edukologus, kurių gausiai turime?

Atrodytų, lyg sėdime ant brangenybėmis užpildyto maišo, bet alkani ir nuliūdę, nes atmetame savo brangų edukologijos mokslo palikimą. Emocijos tegu eina sau, man įdomu tai, ką sako mūsų protas, išmintis. O protas ir išmintis sako, kad amžinos vertybės ir lieka amžinomis, o laikinos laikinomis. Jei atsuktume laiką atgal, visos laikinos vertybės išnyktų, bet amžinos visada pasilieka. Tad darykime ką sako mūsų protas - vadovautis amžinomis vertybėmis, kurios Vakaruose iniciavo krikščionių bažnyčia, sukūrusi Vakarų krikščionišką kultūrą. Mūsų Tėvynėje - tikras lobis, bet jį įgyvendinti neleido sovietinė ateistinė okupacija. Čia vokiečiai pavydėtų, nes neturi tokio, kaip mūsų A. Maceina. Tačiau visi vakariečiai - vokiečiai, anglai ir t.t. turi savo edukologų, kurie jų buvo visada vertinami, nes savo laiku davė vaisių. Ugdydami savo piliečių dvasią, žmonių rankomis jie sukūrė Vakarų civilizaciją t.y. tai, ką šiandien Vakaruose dar turime likusio gražaus. Deja ir čia diegiama liberalmarksistinė kultūra nusigręžia nuo šių edukologijos lobių, nors UK savivaldybės mokyklos dar išlieka pavyzdžiu, kaip yra išsaugoma edukologijos klasika Vakaruose. Turime grėmę atnešantį Vakarų kultūrai taip vadinamą Vakarų Dekadansą. Tam pasitarnauja mums gerai žinomas marksizmas, šiuo atveju liberalmarksizmas kaip nauja kultūros srovė. Tačiau neikime neišbandytu eksperimentų keliu, kur slypi pavojai, pirmiausia mūsų jaunimui. Be A. Maceinos, prof. S. Šalkauskio, Komenskio, t.y. be Vakarų krikščioniškosios kultūros puoselėjimo mūsų edukologijoje, mes vis labiau panašėjame ir panašėsime į pagonis neigiama prasme - ateistus, negailestingą nedemokratišką azijietišką kultūrą kuriančius žmones, kuriems vertės rodiklis tampa ir taps vien tik laikinos vertybės kaip materialusis turtas, pinigai, kūno malonumai ir valdžia. Anot mūsų karalienės Mortos žodžių tokius žmones (pagonis) ji taikliai pavadino "beždžionėmis". Šv. Raštas mums primena, kad:

"Kūno darbai gerai žinomi – tai ištvirkavimas, netyrumas, gašlavimas, stabmeldystė, burtininkavimas, priešiškumas, nesantaika, pavyduliavimas, piktumai, vaidai, nesutarimai, susiskaldymai, pavydai, girtavimai, apsirijimai ir panašūs dalykai. Aš jus įspėju, kaip jau esu įspėjęs, jog tie, kurie taip daro, nepaveldės Dievo karalystės. Dvasios vaisiai yra meilė, džiaugsmas, taika, kantrybė, malonumas, gerumas, ištikimybė, romumas, susivaldymas..." Gal 5, 19-23.

Jei nesirūpinsime savo Tėvynės švietimu, turėsime tai, kas šiandien vyksta su mūsų pasaulio gamta. Ji labai geras lakmuso popierėlis, parodantis, kad ne tuo keliu einama. Ekologija turi prasidėti nuo žmogaus dvasinės ekologijos ir viskas žmonėse ir tautose atsistos į savo vietas, tame tarpe ir gamta, o žmogus bus teisingas, gailestingas, nuosaikus, mylintis. Tokia šių dienų edukologijos misija ir vizija.

Lietuvos mokyklose užsilikusios sovietiškos ateistinės aplinkos gimdo vergovinius santykius

Lietuva 1990 m. kovo 11 d. aktu ir 1991 m. sausio 13 d. taikia pergale iškovojusi laisvę nuo Sovietų Sąjungos ir įgavo suverenitetą, valstybingumą. Lietuvos valstybingumo atstatymas buvo to meto žmonių pagrindinis siekis.

Šiame jau 33 kartą minėjome kovo 11-osios Lietuvos nepriklausomybės atstatymo šventę. Ištakose buvau aktyvus Lietuvos Laisvės Lygos mitingų dalyvis, dalyvavau 1987 m. minėjime prie poeto A. Mickevičiaus paminklo Vilniuje, kitose akcijose dėl Lietuvos atgimimo. Pirmuosius renginius organizavo LLL vadovas Antanas Terleckas su kun. Robertu Grigu, Nijole Sadūnaite priešakyje. Vėliau buvau Sąjūdžio dalyvis, kurį tada vedė gerb. prof. Vytautas Landsbergis. Iš tikrųjų, mes, Lietuvos žmonės Lietuvos atgimimo pradžioje vienijomės dėl Lietuvos laisvės, suvereniteto, mūsų tapatybės išsaugojimo, dėl laisvo tikėjimo skelbimo, prigimtinių žmogaus teisių užtikrinimo, kurios sovietmečiu buvo paminamos. Deja, liūdna, kad šiandienos vadovujančių politikų yra grubiai iškraipoma ši tiesa. Skelbiama kitaip, kad dėl kažkokio individualizmo ar liberalizmu pagrįstos reliatyvistinės moralės buvo kovojama. Tikrai ne liberalizmas, kurio pasekėjai laisvę supranta labai abstrakčiai ir savanaudiškai, buvo Lietuvos žmonių tuometinis esminis siekis. Individualizmas ir visoks skaldantis tautą savanaudiškumas mums tada buvo visiškai svetimi. Ši ideologija mums buvo primesta vėliau. Objektyviai ji yra priešinga krikščioniškai moralei, bet, deja, šiandien dažnai brukama ir propaguojama mūsų Seimo valdančiųjų, visuomeninėje žiniasklaidoje, ypač LRT eterijoje.

Iš tikrųjų visuose šiuose Lietuvai svarbiuose įvykiuose laisvę mes siejome su įsipareigojimu, siekiu tinkamai ją naudoti, traktavome ją kaip instrumentą gėrio kūrimui, o ne abstraktų tikslą. Vardan tiesos tai reiktų tų medijų vadovams ir jų žurnalistams pripažinti, suklydusiems pasitaisyti. Taigi, daugelis dalyvavusių tuose įvykiuose žmonių ėjo su Lietuvos trispalve, lydima liaudies dainomis, taip pat ir malda. Malda ir pasitikėjimas Dievu leido išsaugoti taikų pasipriešinimą, kaip Evangelijose pasakyta: „O Aš jums sakau: nesipriešinkite piktam, bet, jei kas tave muštų per dešinę skruostą, atsuk jam ir kitą“ (Mt 5,39). Tai ir leido pasireikšti Dievo malonei – taikiai Lietuvos pergalei, kitaip viskas būtų buvę paskandinta kraujyje, kaip tai ne kartą Lietuvos istorijoje jau yra buvę.

Deja, jei pačioje mūsų pasipriešinimo pradžioje viešuose įvykiuose įsivyravo krikščioniškas laisvės supratimas, viduje, ypač mokyklose, tai mažai ką keitė. Gal būt buvo reikalingas desovietizacijos įstatymas, kuris agresyvų ateizmą, sovietmečiu įsivyravusį žmonių

bendruomenėse, būtų paskelbęs „sistema non grata“. Liūdna, kad jau 33 metus individualizmu ir ateizmu pagrįsta „moralė“ iki šių dienų gyvena Lietuvos „politikorektiškos“ žiniasklaidos kuriamoje viešumoje, neretai vyrauja vidiniuose žmonių santykiuose. Blogiausia tai – ir ten, kur jaunimas turėtų būti ugdomas nauja dvasia, panašiai kaip Kazio Binkio „Atžalynas“ nesavanaudiškumo idealu. Deja, liberalmarksistinės pakraipos diegiamai ideologijai tai nesuderinama, tai „nemodernu“, tai – „viduramžiai“. Pirmiausia čia pamiršamos žmogaus amžinosios vertybės, kurios kyla iš žmogaus prigimties ir krikščioniškos moralės. Joms nėra ir negali būti jokios laiko senaties. Kas kita yra reliatyvistinė moralė iš kurios kildinamas individualizmas. Čia jis klaidingai prilyginamas žmogaus teisėms. Priminsiu, kad individualizmas nėra žmogaus teisės, bet, galima atvirai pasakyti - savanaudiškos žmonių ar atskirų žmonių grupių savanaudiškos užgaidos. Jos kaip taisyklė yra nukreiptos prieš mūsų tapatybę, tautą, valstybę, Konstituciją, piliečių vienybę. Jos yra „atomizuojančios“ t. y. skaldančios vieningą mūsų pilietinę visuomenę. To pasekmė – tautos susvetimėjimas, lietuvis lietuviui tampa ne draugu, bet labiau priešu, siekiama ne bendradarbiauti, bet užsidaryti vienas nuo kito. Prie šiandienio individualizmo galima priskirti ir pavardžių užrašymus užsienietiška ne valstybine kalba, dvigubą pilietybę*, genderizmą – vyro ir moters prigimtinių skirtingumo nepaisymą, nepagarbą gyvybei nuo jos atsiradimo pradžios (abortai) bei homoseksualių partnerių norus, kartais netiesiogiai, apgaulingai kitu pavadinimu, bet galutinai siekiančius juos įteisinti kaip šeimą, kad naudotųsi Konstitucijos jai teikiamomis privilegijomis. Aš - už prigimtines žmogaus teises, kurias išlaisvino krikščioniška Vakarų civilizacija ir kurios kuria bendrąjį visų valstybės piliečių ir šeimų gėrį, taiką pasaulyje. Pripažinę tai, kas iš tikrųjų nėra šeima, kas iš tikrųjų nėra žmogaus teisės, tarnautume vergystei, pirmiausia, moralei vergystei, kuri niekada nepadarys mūsų laisvus. Dažnas šiandienos Lietuvos politikų neoliberalų demonstravimasis, kad jie yra „už laisvę“, tėra tik jų skambūs žodžiai. Tikroji laisvė, žmogaus teisės prasideda nuo moralės ir atsakingumo. Popiežius Pranciškus čia sako, kad žmogaus teisių kultūrą reikia pagilinti, nes neretai jomis piktnaudžiaujama, reikalaujant individualistinių teisių, nepaisančių nei pareigų, nei socialinio konteksto: „Jei kiekvieno teisė darniai neorientuota į didesnę gėrį, ji galiausiai imama suvokti kaip neribota ir virsta konfliktų bei smurto šaltiniu.“ O juk svarbiausia – brolybė, ašaros, šypsena, sako popiežius.

Kada žmogaus nesavanaudiškumo dvasia, tikrasis pasitikėjimas vienas kitu nustumiami į antrąjį planą, tada į pirmą vietą iškyla ne nuoširdaus bendradarbiavimo ir tarnavimo vienas kitam, bet valdžios ir galios motyvas. Koks tas šiandienos Lietuvos mokyklos klimatas galima pavaizduoti mažu eiliniu pavyzdžiu iš kasdienio Lietuvos mokyklos gyvenimo. Iš tikrųjų, žiūrint iš šalies, tokie trūkumai gali būti nepastebimi, psichologiškai visokia kiekybe ir blizgesiu užmaskuoti, bet būnant ir gyvenant viduje, labai gerai matomi ir atsekami. Dažnai turime tokią mokyklos bendruomenę,

deja, kurioje tiesos kriterijus suprantamas dažnai „iš jėgos“ pozicijos ar konfliktai nurašoma kažkokiam moksliskai nepagrįstam „asmenų bioenergetiniam nesuderinamumui“, užuot sprendžiant problemą. Sudaromos darbo sutartys, bet apart teisiškai pagrįstų santykių, juose paliekama landa nepagrįstai valdžios komandai. Tokiu būdu gimsta įvairūs nepageidaujami santykiai mokyklos bendruomenėje, ypač tarp administracijos ir mokytojų, kitų darbuotojų. Pavyzdžiui, kaip liaudišku žargonu sakoma, sudaromos sąlygos vadinamam „malkų krovimui“ ant vieno darbuotojo pečių. Čia dažnai būna taip, kad administracijos atstovas, gaunantis pareigybinį atlygį už mokykloje esantį turtą, savo įpareigojimus „perleidžia“ žemesniam darbuotojui prie tiesioginių jo pareigų. Jis maskuojasi, sakydamas „aš juo pasitikiu“, bet algą už materialinę atsakomybę vis dėlto gauna jis. Taip klostosi ne bendradarbiavimu ir tarnavimu pagrįsti santykiai. Dėl to kyla dažni konfliktai, kuriuos bandoma visaip pridengti. Prieinama iki kaltinimų pareigų neatlikimu ir net iki tokių „nepaklusnių“ darbuotojų atleidimo. Tai lemia savanaudiškumas, perdėm įtakos turintys piniginiai klausimai, visoks materializmas, valdžios puikybė. Dažnai yra taip, kad vietoj krikščioniškų subsidiarumo ir solidarumo principais** grįstų žmonių santykių, įsivyrąja tikra vergovė ir despotizmas.

Kaip tai pakeisti, kaip reformuoti mokyklą? Aišku, negalima priversti laisvo žmogaus sekti Kristų, nes kur yra prievarta, ten baigiasi meilė. Tam reikia nuo mažumės išauklėto žmonėse krikščioniško nesavanaudiškumo, teisingo santykio tarp asmens laisvės ir tarnystės bendruomenei supratimo, kurį atnešė Jėzus Kristus, iš tikrųjų – Vakarų civilizacijos pokyčių. Tokiam žmonių auklėjimui ir turi pasitarnauti Lietuvos švietimas, pratęsdamas tėvų teikiamą krikščionišką vaikų auklėjimą šeimose. Šis kelias ateina iš garbingos tautos šaknų, siekiančių net karaliaus Mindaugo laikus, kada Lietuva pasirinko Vakarų krikščionybės kelią. Atvykęs į Lietuvą popiežius Pranciškus turėjo mums svarbią misiją, kad puoselėdami savo gražias krikščioniškas lietuviškas tradicijas, svetingumą taptume „tiltu tarp Rytų ir Vakarų krikščioniškų civilizacijų“. Bet mes, kovodami už Lietuvos laisvę to ir siekėme, bet de jure, bet de facto iki šiol dar neturime...

Vilnius, 2022 - 2023 m.

*Stebiuosi valdančiųjų liberalų iniciatyvomis ir planais, iš tikrųjų nukreiptais prieš vieną iš Lietuvos valstybingumo institucijų - pilietybę. Juk niekas nedraudžia ir dabar Lietuvos piliečiams išvykti ir kurį laiką gyventi ir dirbti užsienio šalyse, pasitarnaujant ne tik sau, bet ir savo šeimai, savo Tėvynei, išsaugant vieną Lietuvos pilietybę. Tačiau nesuprantama liberalų noras mūsų piliečiams sudaryti kuo palankesnes sąlygas išvykti iš Lietuvos ir nebegrįžti, tarnauti kitai valstybei, turtams ir malonumams, kurie, beje, yra labai trapūs. Tokių „dvigubų piliečių“ statistika Lietuvos atžvilgiu yra

negailėstinga: su laiku jie ištirpsta kitos šalies piliečių bendruomenėse. Jei tu myli Tėvynę atvyksi ir balsuosi už Jos reikalus Lietuvos ambasadoje, bet kam reikia lietuviui rinkti valdžią kitoje šalyje ar naudotis svetimais kitos šalies žmonių sukurtais ir uždirbtais resursais? Tiesoje gyvenančiam žmogui tai yra amoralu. Kyla tik klausimas pačiai mūsų valdžiai, tai kam tarnaujate Jūs? Ar Lietuvai ir Jos piliečiams, ar pataikavimui atskirų žmonių užgaidoms, pastūmėdami juos į neapibrėžtą situaciją savo Tėvynės atžvilgiu? Išsaugokime vieną Lietuvos pilietybę, kuri apjungia įvairių tautų Lietuvos piliečius, kad vieningai dirbtume bendram Lietuvos Tėvynės labui.

** Mūsų sutartis su Europos Sąjunga yra pagrįsta esminiais Subsidiarumo ir Solidarumo principais. Subsidiarumas – organizacinis principas, teigiantis, kad aukštesnio lygio organizacijos neturi kištis į žemesnio lygio organizacijos veiklą, bet turi joms padėti vykdyti šią veiklą. Dėl to šis principas draudžia priskirti aukštesnio lygio organizacijai funkcijas, kurias gali atlikti žemesnio lygio organizacija. Subsidiarumas laikytinas universalia priemone reguliuojant įvairaus lygio ir pobūdžio procesus bei valdymo sistemas tiek globaliu, tiek ir lokaliu mastu. Subsidiarumo koncepcijoje pabrėžiama valstybės pareiga padėti asmeniui sutelkti jėgas savarankiškai tvarkyti savo gyvenimą, tuo būdu palaikant asmens iniciatyvas ir jo individualumą. Valstybės valdyme šis principas reiškia visų valstybės organizacinių struktūrų pajungimą pagrindiniam tikslui – padėti asmenims įgyvendinti jų teises bei užtikrinti jų teisėtų interesų apsaugą, palaikyti laisvų ir atsakingų piliečių taikų bendradarbiavimą, jų savaveiksmiškumą ir solidarumą kuriant visų gerovės valstybę. Taigi, sąveikaudamas su kitais krikščioniškos moralės principais (solidarumo, visuotinės gerovės, prigimtinių žmogaus teisių gerbimo), subsidiarumas bažnyčios filosofijoje įprasmina socialinės būties harmoniją, nubrėždamas aiškius individo, visuomenės ir valstybės elgesio standartus ir jų sambūvio formas siekiant socialinės gerovės tikslų (pagal V. Kondratienė „[Susidiarumo principas ir jo taikymas valstybės valdymui ir vietos savivaldai](#)“).

Lietuvos švietimo vizija arba kaip valstybėje išvengti sumaišties*

„Iš tiesų, broliai, jūs esate pašaukti laisvei! Tikrai dėl šios laisvės nepataikaukite kūnui, bet stenkitės vieni kitiems su meile tarnauti. Juk visas įstatymas telpa viename sakinyje: Mylėk savo artimą kaip save patį. Bet jeigu jūs vienas kitą kremtate ir ėdate, žiūrėkite, kad nebūtumėte vienas kito praryti! Aš sakau: gyvenkite Dvasia, ir jūs nepasiduosite kūno geismams. Mat kūno geismai priešingi dvasiai, o dvasios – kūnui; jie vienas kitam priešingi, todėl jūs nedarote, kaip norėtumėte. Bet jei leidžiatės Dvasios vadovaujami, jūs nebesate įstatymo valdžioje. Kūno darbai gerai žinomi – tai ištvirkavimas, netyrumas, gašlavimas, stabmeldystė, burtininkavimas, priešiškus, nesantaika, pavyduliavimas, piktumai, vaidai, nesutarimai, susiskaldymai, pavydai, girtavimai, apsirijimai ir panašūs dalykai. Aš jus išpėju, kaip jau esu išpėjęs, jog tie, kurie taip daro, nepaveldės Dievo karalystės. Dvasios vaisiai yra meilė, džiaugsmas, taika, kantrybė, malonumas, gerumas, ištikimybė, romumas, susivaldymas. Tokiems dalykams nėra įstatymo. Kurie yra Kristaus Jėzaus, tie nukryžiuo savo kūnus su aistromis ir geismais. Jei gyvename Dvasia,

tai ir elkimės pagal Dvasią. Nesivaikykime tuščios garbės, neerzinkime vieni kitų, nepavydėkime vieni kitiems!“ (Gal 5, 13-26).

Jau praėjo 30 m. nuo Nepriklausomybės atkūrimo, tačiau Lietuvoje iki šiol dar tebeturime sovietizuotą - ateizuotą, perdėm viskam liberalų ir neturintį savo stuburo švietimą. Remsiuosi edukologijos mokslo pradininku A. Komenskiu, kuris buvo gyvenęs ir kūręs Lietuvoje, tarpukario Lietuvos filosofais ir edukologais prof. Stasiu Šalkauskiu ir Antanu Maceina. Klasikinė edukologija į žmogų, vaiką žiūri kaip į psichofizinį asmenį, turintį kūną (fizinis lavinimas), protą (kultūrinis, mokslinis ugdymas), sielą (religinis dvasingumo ugdymas). Kiekviena, anot klasikų, mokykla privalėtų žiūrėti į tokį vykdomą mokinių ugdymą, kad prigimtis (fizinė dalis) tarnautų kultūrinei (proto) sričiai, o ši – religinei (dvasinei). Pedagoginė sistema vaiko emocijas ir jusles turi mokyti

paklusti jo valiai, o valią protui. Šių dienų mokyklos teikiamame ugdyme labai trūksta harmonijos ir prioritetų tarp vaiko kūno, proto, sielos ugdymo. Čia privalo dominuoti protas, valia - pritarti proto pažinimui, o jausmai - džiaugtis. Neatsižvelgiant į asmenybės struktūrą, kai dominuojančią vietą norima priskirti emocijoms, kylančioms ne nuo dvasios, bet kūno, iškreipiame ugdymą. Visas materialus pasaulis, kuriam priklauso ir mūsų kūnas yra labai trapus, laikinas, kai tuo tarpu dvasia yra amžina. Pažinimo džiaugsmą privalo teikti dvasia, ne kūnas ir ne materialūs daiktai. Manau, kad toks harmonijos ir prioritetų asmenybės struktūroje nesilaikymas ugdyme sąlygoja ir šių dienų mokyklos nepatrauklumą. Kodėl taip nutinka? Pirmiausia, dar bijome drąsiai pripažinti savo prigimtinę, nuo KARALIAUS MINDAUGO laikų pasirinktą VAKARŲ EUROPOS KRIKŠČIONYBĖS KATALIKIŠKĄ TRADICIJĄ, KULTŪRĄ. Edukologai, mokytojai, tėveliai, savivaldybių klerkai turi suprasti, kad edukologijoje yra tokių ugdomųjų vertybių, kurios yra amžinos ir niekada nesikeičia, kurios nesikeičia dabar ir niekada nesikeis ateityje. Tai dvasinės vertybės kaip meilė Dievui, pagarba Tėvynei ir artimui. Jos yra ugdomosios auklėjimo srities vertybės. Jos vaikams pradamos teikti tėvų namuose ir privalo būti tęsiamos mokykloje. Tikėjimo prasme visi vaiko ugdytojai esame tik Dievo bendradarbiai, bet ne tiesioginiai šių vertybių teikėjai. Siauriau, pagal temas, privalo būti ugdoma mokinio supratimas kas yra gera, o kas bloga, gailestingumo dorybė, pagarba tiesai, asmeniui, nepritarimas bet kokiam blogiui ir pan. Tai dorinio ugdymo pirmieji pagrindai, nuo kurių priklausys kitos mokinių ugdyme esančios pažinimo ir lavinimo sritys. Šios ugdymo sritys visada seka po dvasinių vertybių ugdymo. Nes jei asmuo būtų amoralus ir kuo jis geriau mokytoji, tuo visuomenė ateityje galėtų patirti didesnę žalą nuo jo blogos intencijos ir darbų. Tai susiję su dar viena didžiule problema: mokinių ir mokyklų skaičiaus mažėjimu dėl emigracijos ir mažo gimstamumo.

Mažas gimstamumas, emigracija, tautos nykimas – tai neteisingo šeimų, būsimų piliečių ugdymo pasekmės. Jei norime išlikti kaip tauta ir valstybė, nebegalime klausyti vien liberalizmo, individualizmo ideologų, įsigalėjusių švietime aiškinimų apie „šiuolaikišką“ šeimą, kurioje pirmiausia siekiama savo asmeninės naudos ir gyvenimo kokybės, savo kūno poreikių ir malonumų tenkinimo, skiriant laiko „mielų“ gyvūnėlių auginimui ar išskirtinio savo gerbūvio sukūrimui, užuot kaip prioritetą pasirenkant šeimą ir jos tikslą - vaikus. Švietimo sistemos teikiamas ugdymas šiandieninėje Lietuvoje yra labai nutolęs nuo klasikinės švietimo sistemos, todėl nebeatlieka savo funkcijų, tikslų, uždavinių. Nemanysime, kad šeimas ir aplamai švietimą išgelbės vien kuo didesnis jų finansavimas. Švietimas, visų pirma perteikiantis dvasines vertybes mokiniams, labai mažai koreliuoja su pinigais, žemišku turtu, nes tai labiau nematerialūs lavinimo, pažinimo ir pasaulėžiūros dalykai. Tikram pedagogui daugiau džiaugsmo ir pasitenkinimo visada teiks jo

pašaukimas ugdyti jaunąją kartą, ugdymo lūkesčių išsipildymas nei jo materialinis uždarbis, kuris veikiau yra tik kaip jo sėkmingo kūrybinio darbo pasekmė. Prisiminkime, kad pirmosios mokyklos Lietuvoje buvo laisvanoriškos ir jose buvo mokomasi skaityti Šv. Raštą. Į šias mokyklas sugužėdavo vaikai iš tuomet labai gausių šeimų. Tokiose šeimose tikro džiaugsmo buvo daugiau dėl dar vieno užgimusio mažo vaikelio, nei dėl tėvų sunkiai savo darbo prakaitu uždirbtų materialiu daiktų. Šiandien valstybė skiria išmokas už gimusį vaiką skurdo rizikos šeimose mažinimui. Tai gerai. Tačiau gimstamumas tautoje priklauso ne vien tik nuo šeimoms valstybės veltui išmokamų vis gausesnių vaiko pinigų. Visų pirma vaikų gimstamumas yra duotas gamtos, kad giminė išliktų ir augtų. Todėl svarbu yra nesukurti jam dirbtinės kliūtis ir parinkti tinkamą auklėjimą jaunimui. Didelės išmokos už vaikus labiausiai išsivysčiusiose šalyse šiandien visiškai nebekelia gimstamumo rodiklių, nes šeimos palikuonių gausumas koreliuoja ne vien nuo gaunamų šeimos pajamų, bet ir nuo to, kiek šeima yra nesavanaudiška, kiek atvira naujai gyvybei ir nebijanti sunkumų dėl vaikų auginimo ir auklėjimo. O tai yra šeimose ir mokykloje išugdyti dvasiniai dalykai, anot Šv. Rašto „ne vien duona žmogus yra gyvas...“ Švietimo sistemos šiandien beatodairiškai diegiamas karjeros siekimas jaunimui iš tikrųjų sukuria fizinę kliūtį gausesnei šeimai, nes gimdymo amžius moteriai yra ribotas. Šeima, vaikai yra didžiulė laimė, paguoda žmogui, duota žemėje. Šeimos gėris pranoksta bet kokią jaunuolio ar galinčios gimdyti jaunuolės karjerą, net pirmuosius jų užsidirbtus pinigus. Šv. Raštas pateikia Šventąją šeimą, kaip sektiną gražiausią pavyzdį, papuoštą kasdienėmis dorybėmis ir tarpusavio meile. Lietuvos mokslininkams edukologams siūlyčiau keisti sovietmečiu įsigalėjusį negatyvų dvasinių vertybių atžvilgiu pedagogo mentalitetą, *nuo liberalų propaguojamos švietimo kiekybės pereiti prie švietimo kokybės*, kur dvasinių dalykų auklėjimas mokiniams užimtų prioritetinę vietą. Tuščios, likusios be vaikų renovuotos mokyklos, pedagogų trūkumas rodo, kad ne tuo keliu einama. Edukologams, ruošiantiems ugdymo programas, privalu ugdymo pirmenybę teikti ne mokinių karjeros ugdymui, bet šeimai.

Senstanti visuomenė yra neteisingo šeimų ugdymo pasekmė. Taigi Lietuvai reikalinga nauja demografinė ir švietimo politika, remiantis Santuoka pagrįsta Šeima. Kad mūsų tautoje ir valstybėje atsistatytų prigimtinis jos gimstamumas, kad mūsų tauta išliktų, reikalingas naujas būsimų šeimų ugdymas ir naujos gimstamumą skatinančios priemonės. Pirmiausia - tai kelias, rūpinantis šeimomis per Santuokos institucijos tarp vyro ir moters stiprinimą. Sakramentinė santuoka Bažnyčioje yra Šventas Sakramentas. Jis susijęs su Dievo palaiminimu sutuoktiniams amžinai meilei iki mirties, laisvu ir pilnu savęs dovanojimu vienas kitam. Toks santuokinis įsipareigojimas šeimos kūrimosi pradžioje tampa ne laikina sutartimi (kontraktu), bet Sandora – laisvanorišku amžinu iki mirties įsipareigojimu mylėti ir varge, ir ligoje, ir nesantaikoje, teikiamu

sutuoktinių vienas kitam be jokių išankstinių sąlygų, aukščiau jų asmeninių interesų. Tokiu būdu Santuoka tvirtai įpareigoja šeimas pratęsti savo giminę, gimdyti, rūpintis ir auklėti savo vaikus, nepaliekant auklėjimo naštos kitiems, valstybei. Dar daugiau, Santuoka, kaip valstybės pripažįstama institucija, visą valstybės švietimo sistemą konstituciškai įpareigoja tęsti tai, kas buvo pradėta vieni kitus gerbiančioje ir mylinčioje šeimoje. Gražus pavyzdys mums – Vengrijos demografinė politika, kuri grindžiama būtent Santuoka. Per 10 m. laikotarpį ji pasiteisino. Vengrija Europai įrodė, kad gimstamumo augimas priklauso nuo pačios valstybės teisingos demografinės politikos. Čia valstybės išmoka už vaikus teikiama ne pirmaeiliam, bet antraeiliam tikslui, kad šeima nepatektų į skurdą dėl šeimoje gimusių palikuonių. Kadangi šeima yra mažiausia visuomenės ir valstybės ląstelė, nuo jos perspektyvos priklausys mūsų tautos ir valstybės likimas.

Labai svarbus ugdymo motyvacijos veiksnys dirbti savo Tėvynei yra tautinis patriotinis ugdymas. Esu už patriotinį ir tautinį ugdymą, bet pripažinkime, kad veikiančios Lietuvos tautinės mokyklos iš tikrųjų nebuvo sukūrę, nes visą laiką nuo mūsų atgimimo pradžios mokyklos ugdymo programose bijojome paminėti krikščionybę. Na, o iš pasaulio ar Europos patirties žinome, kad tautiškumas be krikščionybės veda link kraštutinumų be dorinio nusistatymo t.y. kosmopolitizmo - savo tautos ignoravimo ar net niekinimo arba nacionalizmo - kitų tautų žeminimo. Visos Europos kultūroje, o pas mus nuo karaliaus Mindaugo laikų, Evangelijos ir gyvo Kristaus pavyzdžio skelbimas iš tikrųjų geriausiai pasitarnavo tautų ugdymui. Todėl lietuviškosios krikščioniškosios tapatybės kūrimas šiandien turi pasitarnauti visuomenės ugdymui. Taigi, sutikime, kad ugdymo pagrindu Lietuvos mokyklose turėtų tapti Lietuvos ir Europos krikščioniškomis vertybėmis grindžiamas kultūrinis ir moralinis mūsų protėvių paveldas. Savo ruožtu tradicinio katalikiško tikėjimo ir doros mokymas turėtų būti labiau siejamas su mūsų tautine kultūra, o ir pati lietuviškoji kultūra turi atspindėti mūsų katalikišką tikėjimą bei jį praturtinti unikaliomis išraiškos formomis liturgijoje. Čia panašiai kaip ir Kristus Geroji Naujiena kiekvieno asmens ugdyme privalo giliai įsišaknyti, tapti jo savastimi, kad jį perkeistų, jo prigimtį pakylėtų iki antgamtinio gyvenimo ir tuo padarytų tą asmenį orų, vidumi gražų, gerbiantį save ir mylintį kitus. Kokie gali būti konkretūs pavyzdžiai mokyklai, glaudžiau bendradarbiaujant su Bažnyčia, vietos parapijos bendruomene? Šalia mokyklų kaimų ir miestų vietovėse yra parapijų bendruomenės, tad vietos savivaldybės mokykla visada gali sėkmingai bendradarbiauti su Bažnyčia doros ir tikėjimo ugdymo srityse. Pavyzdžiui, Šv. Kalėdų, Šv. Velykų švenčių metu ugdytojai gali organizuoti moksleivių šventes su gyvai atliekama muzika, dainomis, šokiais, giesmėmis, vaidinimais. Mūsų tauta yra daininga! Į religines šventes mokinių ir mokytojų palaiminimui bei bendrai maldai, būtų galima kviestis garbingų svečių - parapijos kunigų. Popamokinė lavinamoji ir kūrybinė veikla į

mokyklas turėtų atnešti daugiau linksmumo, gyvumo, įvairiopos kūrybos bei sporto švenčių. Neabejotinai naudinga kurti gausnes moksleivių ateitininkų, skautų, maironiečių, valančių ir kitas moksleivių organizacijas mokyklose.

Kokių žinių šiandien turime iš naujausios kitų šalių patirties švietimo srityje? Naujausiuose tarptautiniuose švietimo tyrimuose 2018 m. pagal skaitymo sugebėjimus ir gamtamokslinį bei matematinį raštingumą, geriausias vietas pasaulyje užėmė Šiaurės šalys: Suomija, Estija, kituose žemynuose – Kanada, Japonija. Kuo pagal pasaulinio lygio švietimo strategus ypatingai išsiskiria šios švietime pažengusios pasaulio šalys? Šių šalių švietimo sistemų sėkmės priežastis ekspertai įvardija tokiais žodžiais: KŪRYBINĖ BENDRUOMENĖ (ne konkurencinė!), bendradarbiavimas tarp mokytojų, mokinių ir tėvų, toleruojama tam tikra rizika. Ji yra neišvengiama dirbant kūrybinį darbą. Sėkmingam ugdymui labai svarbu mokytojų profesionalumo įvertinimas, pasitikėjimas vienas kitu ir atsakomybė, kuo platesnė ir teisingesnė švietimo aprėptis, pradedant nuo kiekvienos bendruomenės nario, neišskiriant ir vargingiausių visuomenės sluoksnių. Kaip suprantame tokia bendruomenė savo principais turėtų būti labai panaši į mylinčių vienas kitą bendruomenę, kuri iš savo prigimties būtent ir laikosi tokių savo veiklos principų. Deja, kitos pasaulėžiūros sunkiai galėtų to realiai pasiekti, nes, pavyzdžiui, individualizmas, liberalizmas nuklysta į konkurencingos, vartotojiškos, komerciniais santykiais pagrįstos visuomenės siekimą, vengia kurti glaudesnę ir atsakingą vienas už kitą bendruomenės kūrimą. Čia trūksta asmens ir bendruomenės santykių harmonijos, taip pat subsidiarumo, kai aukštesnio lygio organizacijos neturi kištis į žemesnio lygio organizacijos veiklą, bet turi joms padėti vykdyti savo veiklą. Liberalizmui būdinga tai, kas vyksta nevaldomoje „laisvoje rinkoje“ ar laukinėje gamtoje, kur išlieka stipriausi individai. Geram švietimui iš tikrųjų reikia ne varžymosi, konkurencijos, standartų ar testų kaip įrodymo, kad vienu ar kitu bruožu tu esi pranašesnis, bet BENDRADARBIAVIMO, kuriančios bendruomenės. Tokių bruožų organizacija yra KRIKŠČIONIŲ BAŽNYČIA. Ji priima kiekvieną bendruomenės narį kaip brangų nelygstamą asmenį, sukurtą pagal Dievo paveikslą. Ji savo prigimtimi siekia visų visuomenės narių teisių gerbimo, sutarimo ir bendradarbiavimo, PRADEDANT NUO MAŽIAUSIŲJŲ. Toks požiūris veda ne vien tik link asmens kūrybos laisvės, bet ir rūpinimosi vienas kitu, siekiant visų bendrojo gėrio. Visa tai visuomenėje sukuria pusiausvyrą tarp asmenybės ir bendruomenės. Iš įvairių pasaulio šalių švietimo strategijos sėkmingų pavyzdžių, matome, kad tai, kas veikia religiniame gyvenime, veikia ir sekuliariame. Tokia švietimo politika duoda labai gerų rezultatų ne tik pačiam ugdymui, jaunuomenės auklėjimui, tačiau lemia ir valstybės klestėjimą, tiek kūrybinėje, tiek, kaip pasekmė ir ekonominėje srityje. Tuomet atsiranda galimybė valstybei

didinti ugdytojų algas bei skirti daugiau lėšų investicijoms į švietimą bei jo modernizaciją. Šalia gražių pavyzdžių ir iniciatyvų, neišvengiamai lieka pavojų bei išbandymų.

Kai kuriose Europos Sąjungos bendrijos šalyse įsigalėjusi populiarī liberalizmo ideologija, aišku, turi įtakos ir kiekvienos tos šalies švietimo politikai. Todėl logiška, kad čia kyla jau mano minėto individualizmo, globalizmo ir vartotojiškos visuomenės kūrimo siekiai, kurie gali būti labai priešingi ir nesuderinami su kiekvienos suverenios šalies bendrais švietimo tikslais ir visuomenės bendrojo gėrio kūrimu. Pirmiausia nukentėtų pačių piliečių moralinė atsakomybė už savo šalį. Nepaisant šio blogio, yra gražių ištikimybės tiesai pavyzdžių: Priminsiu, kad Lietuva kartu su kitomis Europos šalimis 2010 m. laimėjo tarptautinę bylą prieš agresyvų individualizmą, norėjusį uždrausti kryžiaus kabinimą mokyklose, o tuo pačiu apgynė ir savo krikščionišką tapatybę. Katalikiškos mokyklos neretai tampa tais židiniais, kurie juos supančiai aplinkai paliudija Evangelijos vertybes, uolesnį bendradarbiavimą ir kūrybą. Tai duoda akstiną ir visai valstybės švietimo sistemai, visuomenei keistis šia kryptimi. Linkiu, kad mes, pedagogai, drąsiai prisidėtume prie šio pozityvaus žingsnio švietime, bendradarbiautume, pirmiausia su Viešpačiu ir žemiškąja Bažnyčia, nuolat prašytume Dievo malonės mums ir mūsų tautai, būtume atsakingi už Tėvynę Lietuvą. Tuomet, be jokios abejonės, turėsime viltį, kad toks švietimas atneš gerų vaisių, o žmonių sielose augs Dievo Karalystė, kurios bruožai yra dinamiškumas, meilė, svetingumas, šeima, o mes tapsime Jos liudytojais Lietuvoje. Mieli ugdytojai, statome ne laikinus pastatus iš akmenų, bet su Dievo pagalba kuriame nelygstamą žmogaus asmenį, ugdome jo dvasines vertybes, kuriame mokyklos bendruomenę, tautą, kaip Bažnyčią iš „gyvų akmenų“, būkime atsakingi už vaikų ir savo šalies Lietuvos likimą prieš Aukščiausiąjį. Mano straipsniai „XXI amžiuje“:

- „Ateistai negalės išmesti kryžių iš mokyklų“, 2011 m. kovas.
- „Etinis reliatyvizmas ir atgimstanti mokykla“ 2004, rugsėjis.

* - sumaištis žmonių bendruomenėje gali būti nusakoma įvairiai, pavyzdžiui, kai individualizmo paveiktuose santykiuose tarp žmonių nelieka bendro supratimo vienu kitais, bendro sutarimo, tada įsigali neapykanta artimui ir nepasitikėjimas Dievu bei visais žmonėmis. Iš esmės tai gali lemti įsigalėjus „neklystamai“ liberalizmo doktrinai su visuomenei brukama etinio reliatyvizmo ideologija, kur vengiama ieškoti objektyvios tiesos, o pripažįstama daug lygiaverčių tiesų, vedančių prie įtampų ir vidaus karų. Šias žmonių santykių problemas valstybėje gali išspręsti žmonių kristocentriškas ugdymas per švietimą, kuriantis harmoniją tarp žmogaus asmens laisvės ir bendruomeniškumo.

Vilnius, 2019 – 2023 m.

Brandžios ir laimingos visuomenės pagrindas kuriamas atsiribojus nuo „gatvės“, bet ne nuo Bažnyčios

Vienas gerbiamas pedagogas labai aiškiai išsakė savo nuomonę apie šiandieninį švietimą Lietuvoje. Buvo kalbama apie popamokinę veiklą, bet, manau, tai būdinga visam Lietuvos švietimui: „Mokyklose veikia būreliai, tik mažai yra norinčių juos lankyti, geriau rūkyti ir gerti alų pakampėse, o čia reikia dirbti, bet dirbti Lietuvoje niekas nebenori, geriau gauti grynus pinigus ir kuo daugiau. Priežastys slypi giliau. Sportuoti mokiniai gali ir dabar, jei tik nori, bet tokių mažuma. Nėra noro. Kaip sužadinti norą? Štai kur esminis klausimas.“ Kokia yra Lietuvos švietimo situacija ir kaip sužadinti mokinių motyvaciją, norą mokytis, veikti, sportuoti? Kokia yra Lietuvos švietimo edukologinė (mokslinė) ir pedagoginė (praktinė) situacija dėl mokinių motyvacijos ir kaip būtų galima ją iš esmės tobulinti? Buvau Anglijoje, Londone. Teko susipažinti su šios šalies švietimo sistema. Tuo, ką gera sužinojau šiuo klausimu, norėčiau pasidalinti ir iš to pasimokyti.

Anglijoje mokinių ugdymo motyvacijos situacija visiškai kitokia, sakykime - priešinga. Vaikai bei jų tėvai Londono savivaldybės mokyklomis labai patenkinti: vaikai neskuba po pamokų bėgti į namus, sako, kad mokyklų pedagogai turi didesnę autoritetą nei jų tėveliai. Anketiniai tėvelių

apklausų duomenys tai patvirtina. Anglai ugdo savo vaikus, pasiremdami savo ilgamete krikščioniška tradicija: savivaldybių mokyklose kabo kryžiai, per religines šventes vyksta vaikų Šv. Kalėdų, Šv. Velykų vaidinimai, į mokyklą atvyksta parapijos anglikonų pastorius, vyksta labai glaudus bendradarbiavimas su tėveliais. Įdomu, kad tokias mokyklas gausiai renkasi ir Londone gyvenančių musulmonų bei įvairių tautinių bendrijų narių šeimų tėveliai. Čia jie nėra kaip nors išskiriami, siekiama juos integruoti į krikščionišką šalies bendruomenę ir kultūrą. Jie tikrai nori būti šios orios šalies piliečiais. Vasaros atostogos būna labai trumpos - apie 40 dienų, taip pat atostogaujama po religinių švenčių žiemą ir pavasarį, taigi dirbama palyginti daug ir ilgai. Edukologijos mokslo prasme čia mokyklos nepatyrė didelės kaitos ir yra klasikinio ugdymo tipo, ten ir šiandien veikia taip vadinamas pilnas ir proporcingas ugdymo modelis: KŪNO FIZINIS LAVINIMAS, kad vaikai būtų sveiki ir gražūs, darbštūs; KULTŪRINIS lavinimas – mokslinis, dorinis ugdymas, muzikinis lavinimas, įvairių kitų dalykų mokymas, kad vaikai būtų išprusę visose gyvenimo srityse; RELIGINIS UGDYMAS formuojant KRIKŠČIONIŠKĄ PASAULĖŽIŪRĄ, dvasingumą (maldos prieš pamokas, pietus, už kitus asmenis ir pan.), kad būtų mylintys Dievą ir artimą, savo šalį, įgytas žinias ir gebėjimus panaudotų geriems, o ne blogiems tikslams. Kaip rodo tyrimai, Anglijoje vaikams patinka tokios mokyklos, neskuba bėgti namo. Pagrindinė priežastis, manau, yra ugdymo harmonija. Pirmiausia, sudaromos sąlygos į kiekvieną mokinį žiūrėti kaip į asmenybę (nedidelės klasės, kuriose dirba po kelis ugdytojus). Antra, ugdytinio, kaip asmens, kūną, dvasią, protą, jausmus lavina proporcingai subalansuotas, taip vadinamas pilnutinis ugdymas. Mokyklos formuojamoje asmenybėje dominuojančią vietą užima protas, po to seka valia, kuri pritaria proto pažinimui, o jausmai, emocijos džiaugiasi. Kiekviena ugdoma asmenybė privalo suprasti amžinybės perspektyvą, nes sielų išganymas yra aukščiausias įstatymas. Šitokio ugdymo rezultatas - mokiniai jaučia pasitenkinimą, džiaugsmą, nes patenkinami jų sporto, pažinimo, bendravimo, kūrybos, muzikiniai, religiniai poreikiai. Mokiniai nepavargsta, nenukenčia jų psichinė pusiausvyra, nes nebėra to per didelio jų proto jėgoms apkrovimo, o šis darbas derinamas su mokinių kūno lavinimu bei Šv. Rašto pažinimu, religiniu mokymu, džiaugsminga ir patrauklia muzika, prasmingu ir džiugiu švenčių poilsiu.

Savo pateiktu pavyzdžiu su Londono „All Saints“ bendrojo lavinimo mokykla norėjau parodyti ir pasakyti, kad visoje šioje šalyje tradiciniu krikščionišku auklėjimu remiasi dauguma UK savivaldybių mokyklų. Įvertinkime šią patirtį. Pradėkime nuo KARDINALIOS – ESMINĖS ŠVIETIMO KAITOS, IŠPILDANČIOS VISUS šiuos EDUKOLOGIJOS MOKSLO DĖSNINGUMUS. Mes turime klasiką A. Komenskį, taip pat ir savo Lietuvos edukologijos tėvus mokslininkus prof. S. Šalkauskį, A. Maceiną. Jų skelbtos švietimo idėjos yra iki šių dienų gyvos bei

moderniai įgyvendintos tokioje išsivysčiusioje Vakarų šalyje kaip UK (United Kingdom). Mums tereikia vadovaujantis jų logika ir išmintimi, atsinaujinant ne „šiuolaikiškumu“ užmaskuota kokia nors liberalia vartotojiška ideologija, bet pažangiais iš pasaulio šalių švietimo patirties kylančiais ir edukologijos mokslo tyrimu pagrįstais laimėjimais. Koks gali būti šių dienų švietimo idėjos įgyvendinimo kelias? Lietuvos vyriausybės švietimo politika moksliniu pagrindu turėtų būti vykdoma nuosekliai, pradedant nuo savivaldybių lygmens švietimo sistemos organizavimo ir planavimo, kur būtų vadovujamasi bendruoju visuomenės gėriu. Didžiausi svertai, kalbant apie mokyklų teikiamą pasaulėžiūrą, turi būti atiduoti mokinių tėvams, nes valstybė neturi ne tik religijų, bet ir laisvamanybės monopolio. Todėl visų pirmiausia turi būti realizuota konstitucinė tėvų teisė „nevaržomai rūpintis vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus“ (pagal LR Konstitucijos 26 sr. 5 dalį). Atsiremiant į šį švietimui esminį Lietuvos Konstitucijos straipsnį, turėtų būti sukurta mokslinė Lietuvos švietimo koncepcija, tobulinami Švietimo įstatymai ir praktinės Bendrosios ugdymo programos. Šiuose pagrindiniuose švietimo sistemos dokumentuose turėtų būti pagarbiai paminėtas mūsų krikščioniškasis paveldas, kuriuo „pagal nutylėjimą“ būtų remiamasi auklėjant jaunąją kartą, mokykloje tęsiant tėvų namuose pradėtą ugdymą. Šią nuostatą galima būtų vertinti kaip tam tikrą įpareigojimą ugdytojams, kad visa Lietuvos švietimo sistema būtų sąlygota edukologijos mokslo principų, kurie teiktų kryptingą iš „tautos protėvių šaknų“ ateinančią dorinį jaunuomenės auklėjimą. Ugdymo metu teikiama pasaulėžiūra mokinį turi vesti į jo dvasios šventovę. Iš kitos pusės, tai nebūtų palikta vien tik asmeninei ugdytojų iniciatyvai, nes gyvendami sekularioje visuomenėje iš tikrųjų galime turėti įvairios pasaulėžiūros pedagogų. Todėl labai svarbu, kad mokykloje įvairiomis ugdymo priemonėmis būtų nuolat palaikoma tokia švietimo sistemos terpė, kuri būtų grindžiama doriniu ugdymu Europos ir Lietuvos tradicinėmis krikščioniškomis vertybėmis, ateinančiomis net nuo Lietuvos karaliaus Mindaugo laikų. Tai turėtų būti svarbiausia sąlyga pedagogui sėkmingai dirbti mokykloje. Tuomet tokiai sukurta švietimo sistemai pedagogų atžvilgiu belieka pasitikėjimo jais, jų kompetencija ir jų noru mokyti, lavinti ir auklėti vaikus kelias. Kadangi konkrečią mokyklą ir jos teikiamą ugdymą pirmiausia renkasi tėvai, reikia sukurti teise pagrįstus mechanizmus tėvams pasirinkti, steigti ir prižiūrėti savivaldybės mokyklą. Tokia mokykla, veikianti išimtinai pagal edukologijos mokslo principus negalės toleruoti jokios „pasaulėžiūros iš gatvės“, kur fetišizuojamas smurtas, malonumų ieškojimas, pinigų stabai ar kita. Nuo ugdymo galimų klaidų galės saugoti ir nuolatinis ryšys su mokinių tėvais, periodiška mokyklos administracijos ataskaita ir auditas, viešai pateikiami tėvų apklausos rezultatai, į kuriuos mokyklos vadovai privalės atitinkamai sureaguoti ir nedelsdami atsakyti. Krikščionišku požiūriu tikroji mokyklos hierarchijos, valdančiųjų misija - pasitarnauti visiems bendruomenės nariams, pradedant nuo silpniausiųjų ir požiūriu į

kiekvieną mokinį, kaip į asmenį. Santykiuose tarp mokyklos administracijos, tėvų bei mokytojų, „žvaigžde“ tebūna tėvai ir pedagogai, ir jų „žvaigždė“ bus tuo ryškesnė, kuo mokytojai bus profesionalesni, geresni savo profesijos žinovai, patarėjai. Mokyklos viduje „žvaigždėmis“ visuomet išliks mokiniai, ypač silpniausieji ar turintieji kokią nors fizinę negalią.

- Video medžiaga iš All Saints Primary school. Filmuota 2013 m. vasarą Londone, UK:
<https://youtu.be/RqW1CZxBft8>

Liberalūs politikai savo savanaudiškus planus vykdo per Lietuvos švietimą

Mūsų jaunimas nori būti „pakylėtas link dangaus, aukštyn, o ne smukdomas žemėn, žemyn“ (rugsėjo 1-osios šventė prie Maironio progimnazijos Vilniuje).

Vienas iš svarbiausių valstybės prioritetų yra švietimo sritis. Tai, be abejo, ypač aktualu mūsų tėveliams, kurie augina savo atžalas ir leidžia jas į mokyklą. Nesigilinant į konkrečią situaciją Jūsų mokykloje, kurioje yra labai daug gėrio, nukreipsiu žvilgsnį į bendrą švietimo situaciją Lietuvos valstybėje. Tam reikia specialių edukologijos žinių ir supratimo. Dabartinio švietimo priešistorė yra ne pati gražiausia, nes mūsų šalis beveik 50 metų išbuvo Sovietų Sąjungos švietimo sistemoje kaip integrali jos dalis. Krikščioniškas žodis, auklėjimas kristocentiška dvasia buvo stipriai užspaus, o ateizmo kultūra buvo beatodairiškai diegiama.

Ne paslaptis, kad šiandien paviešinti tarptautiniai moksleivių tyrimų rezultatai parodo, kad iš tiesų Lietuvoje esame tikroje švietimo sistemos krizėje: kritinė situacija su Lietuvos vaikų esama psichine sveikata, labai prasti yra moksleivių skaitymo, matematikos ir bendravimo įgūdžiai, o pagal savižudybių skaičių Lietuva išsiskiriančiai pirmauja tarp kitų ES šalių. Tačiau švietimo politika, įstatymai šioje srityje ES politikų vertinami labai pozityviai. Kur paslaptis, kurioje grandinėje esame labiausiai pažeidžiami?

Valstybinės švietimo sistemos teikiamame ugdytiniame yra svarbiausia tai, ar mokykla padeda ugdytiniui rasti savo gyvenimo prasmę. Teisingai atsakytas šis klausimas tuo pačiu yra ir bet kokio blogio prevencija tiek mokykloje, tiek ir už jos ribų. Visa tai susiję su mokyklos teikiama

pasaulėžiūra. O tai yra vienas iš edukologijos mokslo dėsnių, todėl reikėtų suprasti, kad „neutralios“ švietimo diegiamos pasaulėžiūros, kaip kai kas galvoja, nebūna. Jei vaikui nediegiame lietuviškos šeimos tradicinių krikščioniškų vertybių, tai kyla pavojus, kad tą tuščią vietą sieloje užims ir paprastai užima kita pasaulėžiūra, pavyzdžiui, vaikų nelaimėi, „gatvės“ filosofija, pvz., hedonizmas - malonumų ieškojimas ir pan. Ji dažnai veda prie rūkymo, alkoholizmo, narkomanijos, perdėto seksualinio aktyvumo. Deja, būna ir tragiškiausių atvejų - dvasinė, o kaip to pasekmė, net ir fizinė žūtis, savižudybės, kurių pavojus gali išlikti visam tolimesniam tokio ugdytinio gyvenime.

Dėl tokio ultraliberalaus švietimo valstybinio finansavimo, be abejonės, pasaulėžiūroje atsiranda vienas fenomenas: jei valstybė imasi kuo daugiau finansuoti tokį savo švietimą, ji, nori to ar nenori, tačiau taip pat didina ir ultraliberalizmo propagandą jaunimo tarpe, gausina jo atnešamą nepamatuojamą žalą savo tautai ir valstybei. Švietimo strategams būtina iš naujo įvertinti žmogaus prigimties mechanizmą: mokyklos ugdoma pasaulėžiūra turi nedviprasmiškai mokinius vesti į jų vidinę dvasios šventovę, link jų sąžinės tobulėjimo.

Mūsų daugelį amžių išpažįstama Europos krikščioniška tradicija parodo tą kelią per Kristų link krikščioniškų vertybių puoselėjimo. Deja, tarpukaryje Lietuvoje veikusių krikščioniško ugdymo, dažnai vadinamų katalikiškomis, mokyklų veikla dar nėra visiškai atkurta, kad tęstų tėvų namuose pradėtą vaikų katalikišką ugdymą, nors ir LR Konstitucija garantuoja tėvų teises ugdyti savo vaikus pagal savo įsitikinimus. Beje, terminas „katalikiška mokykla“ iš tikrųjų priklauso Bažnyčios institucijai ir jurisdikcijai. Tad susitarkime, kad analizuodami bendrą valstybės švietimo situaciją ir galimą kaitą dažniausiai kalbėsime apie valstybines ir savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklas ir jų teikiamą ugdymą, finansuojamą iš visų Lietuvos gyventojų lėšų, sumokamų į savivaldybių biudžetus.

Autentiškos katalikiškos mokyklos šiandien yra negausios, nes jos vos išgyvena iš negausių Bažnyčios institucijos lėšų ir dalinės valstybinės paramos, skirtos vykdyti valstybės bendrojo ugdymo programą. Valstybė ir Bažnyčia Lietuvoje juridiškai atskirtos, tačiau tos institucijos privalėtų žymiai glaudžiau bendradarbiauti visų bendram gėriui, neapsiribodamos tik viena pasirenkama tikybos disciplina. Ši atskira disciplina veikia atrodo tik kaip viena nuomonė šalia viso bendrojo švietimo sistemos teikiamo ugdymo. Suprantu, kad Lietuvoje nėra valstybinės religijos, bet kiekviena šeima juk turi daugiau ar mažiau savo puoselėjamas vertybes, įsitikinimus, kurie konstituciškai privalo būti tęsiami ugdymo procese mokykloje. Jei esame demokratiška valstybė, neturėtume pamiršti, kad 80 proc. Lietuvos gyventojų yra apsisprendę katalikai, nors ne visi praktikuojantys, bet ne laisvamaniai. Čia taip pat reiktų teisingai suprasti ir įvertinti žmogaus

prigimtį, kad gilus įsitikinimas ateina kiek vėliau, ugdantis metai iš metų po apsisprendimo. Tokį apsisprendimą lemia prigimtinės šeimos vertybės, ilgametė Lietuvos krikšto tradicija.

Deja, valstybės teikiama savivaldybių mokyklų bendrojo ugdymo politika pasaulėžiūros srityje neatitinka šios realybės. Taigi, tada turime pripažinti, kad bendraja prasme tokia valstybės švietimo politika nepaiso ir iškreipia daugumos tėvų valią, išreikštą Lietuvos valstybės gyventojų apklausose. Dėl menko edukologijos mokslo dėsnių supratimo, tokia situacija yra palanki liberaliems švietimo politikams. Jie, Lietuvos švietimą palenkdami savo politiniams interesams, jaunimo ugdymą formuoja pagal savo ideologijos rėmus, tariamai „laisvos“ ir globalios visuomenės formavimo klišės. Tokiu būdu, pradėdant nuo jaunimo ugdymo valstybinėse mokyklose, be abejojimo, ateityje tik gausėtų neoliberalizmo doktrinos formuojamas elektoratas.

Didele dalimi, jaunimo tarpe šiandien tai jau vyksta. Tačiau toks kelias nėra garbingas, nes iš tikrųjų tokiu būdu pažeidžiamos konstitucinės tėvų teisės. Paprastai tėvai tokio savo konstitucinių teisių pažeidimo negali pastebėti ar tinkamai įvertinti, nes yra mažai kompetentingi edukologijos moksle, priešingai, jie yra labiau lojalūs mokyklai ir jos teikiamam ugdymui tokiam, koks jis yra. Be to, ugdymas yra ilgas procesas, besitęsiantis nuo mokslo pradžios iki mokinio brandos ir net per visą gyvenimą. Tokią susiklosčiusią situaciją švietime veikiau galima būtų įvardinti kaip tam tikrą tylų ir paslėptą, gal net nesąmoningą nusikaltimą prieš Lietuvos visuomenę. Kaip užbėgti už akių tokiam jaunimo auklėjimo požiūriu nusikalstamam žingsniui?

Agresyviai švietime besireiškiančiam neoliberalizmui yra vienintelė alternatyva - krikščioniška pasaulėžiūra. Todėl ji turėtų būti perteikiama ne vien tik disciplinos principu, bet ir integruotai per visas pamokas: istoriją, lietuvių literatūrą ir kitas pamokas. Pavyzdžiui, į privalomą perskaityti lietuvių literatūros knygų sąrašą būtina įtraukti krikščioniškos pasaulėžiūros Lietuvos poetų, rašytojų, istorikų. Jų bendras auklėjamasis poveikis moksleivių ugdyme turi atitikti daugumos tėvų išpažįtamų tradicinių vertybių proporcijas. Dėl savo auklėjamojo poveikio netradicinių pažiūrų ir kultūrų literatūra Lietuvos švietime negali vyrauti. Toks jų vyravimas ugdymu požiūriu formuoja perdėm kritišką, netgi sukuria protesto situaciją prieš šeimos paveldimas tradicines krikščioniškas vertybes. Pasekmės yra tokios, kad namuose tėvų pradėtas vaikų auklėjimas pagal savo įsitikinimus sustoja ir negali toliau tęstis mokykloje.

Tačiau tikroji Lietuvos švietimo misija yra per visą auklėjimo procesą mokykloje Lietuvos jaunimui, pradėdant jų tėvų pasirinkimu, kaip numato mūsų Konstitucija, perduoti istoriškai ir kultūriškai susiklosčiusias Europos tradicines krikščioniškas vertybes. Tai yra daugelį amžių mūsų protėvių išbandyta ir pasiteisinę, ir tai gali padėti ugdytiniais rasti savo gyvenimo prasmę, išugdyti patriotines nuostatas dirbti Tėvynėje savo šeimos, savo tautos, valstybės ir visos žmonijos labui.

Aišku, patys savęs „išsitraukti už plaukų“ iš tokio praeityje suformuoto mūsų švietimo sistemos ydingo liūno negalime. Vienintelė išeitis – semtis geros patirties iš kitų šalių, kurios nepatyrė ateizmo priespaudos ir išlaikė savo švietimą ideologiškai nepažeistą. Gražu būtų edukologams patyrinėti, kaip šis auklėjimo procesas vyksta didelę ugdymo patirtį turinčiose, pavyzdžiui, UK Londono savivaldybių mokyklose. Šv. Kalėdų laikotarpiu čia vyksta nepaprastai gražūs ir įdomūs renginiai, ypač vaidinimai, paruošti moksleivių su jų auklėtojais. Į renginius kviečiami tėveliai, parapijos bendruomenė. Pavyzdžiui, tokie vaidinimai vyksta Trijų Karalių tema, kada jie ateina sveikinti užgimusį kūdikėlį Jėzų. Tokie renginiai labai patrauklūs, populiarūs, dvasiškai labai praturtina visą mokyklos bendruomenę. Mokiniai išmoksta dovanas ne tik gauti, bet ir duoti, dalintis gėrybėmis su kitais. Galų gale, vėliau tokia perimta išmintis ir patirtis atsiperka su kaupu mūsų visuomenei ir valstybei, tautos kultūrai.

Europietiškos krikščioniškos vertybės auklėjime kiekvieną asmenį dvasiškai pakylėja, atnaujina jo asmeninį ir bendruomeninį gyvenimą, ugdydamos krikščioniška dora paremtus santykius tarp žmonių, kurie šiandien yra pašliję, puoselėja aktualų tausojantį ir kūrybišką žmogaus santykį su gamta, atitraukia žmogų nuo dvasiškai jį žlugdančio savanaudiškumo, tarnavimo kūno malonumams ir trapiam pinigų dievaičiui. Gamtos ekologiją reikia pradėti nuo žmogaus ekologijos, kitaip visi pražūsime. Palanki mūsų tautai šiandieninė politinė situacija, nes esame laisvi ES nariai, subrandino poreikį nuo iki šiol gyvuojančios perdėm ateistinės mokyklos pereiti prie vakarietiškos europietiškos mokyklos, siekiančios mokinių ugdyme artėti link dvasine prasme gyvo, mylinčio ir gailėstingo Kristaus asmens dieviškojo ir žmogiškojo idealo.

Šias mintis užrašiau, remdamasis krikščioniška bei edukologijos mokslo išmintimi, nes Dievas ir mokslas vienas kitam neprieštarauja.

Vilnius - Dieveniškės, 2021 m., šv. Kazimiero iškilmė.

Straipsnių autorius Petras Dovydas Šidagis, publikuojami svetainėse:

Krikščioniškosios Lietuvos vizija: <https://ltvizija.dieveniskes.shared.town/>

Pasauliečiai pranciškonai Dieveniškėse: <https://dieveniskes.shared.town/>

Katalikiškai Lietuvos karalystei – 770: <https://katalikiska.lt/>